

Numerul 39. Oradea-mare 28 septembrie (10 oct.) 1897. Anul XXXIII.

Ese duminica. Abonament pe an 8 fl., pe 1/2 de an 4 fl., pe trei luni 2 fl. Pentru România pe an 20 lei.

O vizită la Castelul »Julia Hașdău«.

Am fost alaltăieri la castelul „Julia Hașdău” de la Cămpina, unde am petrecut o zi nespuse de încântătoare, ospătat de dl și dna Hașdău, părinții proprietarei. Această minunată clădire a fost ridicată în trei ani fără nici un studiu sau plan prealabil, ci numai și numai, bucată cu bucată, după comunicările spiritiste ale Juliei Hașdău. Dl Hașdău nu este arhitect și n’ar fi fost în stare, cum singur mărturisește, să conceapă un plan așa de complex, așa de logic și de frumos. E un castel tare și tot de-odată un templu. Baza lui are forma simetrică a unei cruci; axa-i principală urmează o linie perpendiculară pe meridian, așa că fațada templului privește drept la răsărit.

Mi-ar fi cu neputință să fac o descriere completă a acestui locaș de înălțare sufletească, de mângâiere, de credință, de rugăciune și inspirațiune. Me voiu mărgini a da puține note fugitive asupra emoțiunii profunde ce am simțit acolo. Castelul-templu are două aripe cu câte un cat și un donjon central, înalt de optsprezece metri. El se ridică mândru în mijlocul unei curți largi, având la dreapta lui, ca de strajă, niște nuci bătrâni, iar la stânga o grădiniță de flori tinere, scăldate toată ziua în lumina soarelui. Castelul-templu are de giur împregiur, la fiecare

rînd, terase largi, înprejmuite toate cu stâlpi scurți de granit, acoperiți cu table de aceeași piatră, în stil druidic. Fațada e tot de granit cioplit fără lustru. Suindu-te pe terasa de jos, de la picioarele donjonului, dai de intrare. O muche de piatră, lată cam de o palmă, desparte vertical drept în două intrarea deschisă. Această muche e muchea ușii principale: o bucată de granit masiv, grea de câteva mii de kgr., care se deschide cu mare ușurință, învîrtindu-se alunecos pe o osie de fer ce-i trece prin mijloc. Când ușa este deschisă, i se vede numai muchea; când este închisă, acoperind perfect intrarea, se vede pe placa ei de piatră, blasonul familiei Hașdău, iar d’asupra pe o panglică sburătoare: „E PUR SI MUOVE”.

Aușisem atâtea despre acest *buen retiro* al ilustrului om, încât, apropiându-mă cu trăsura, me simțiam cuprins de emoțiune, de un fel de neastempăr pe care-l produce totdeauna apropierea unui lucru de mult dorit.

În sfârșit am ajuns. Eram așteptat. Am coborât repede din trăsura și am intrat în curte, unde am ramas câteva clipe uimit de înfățișarea impunătoare a castelului „Julia Hașdău”. Dar am fost repede deșteptat din uimirea mea: pe terasă a eșit să me întâmpine figura strălucitoare a nobilului meu amfitrion. I-am mărturisit numai decât impresia puternică ce mi-a cauzat-o vederea operei sale de piatră, tot așa de minunată ca și celelalte opere ale sale.

ANDRÉE.

— Stai să vezi... încă n'ai vădut nimic! Imi response... Și mai înteu de toate, asta nu e opera mea, este opera ficei mele, stăpâna castelului. Noi suntem aci numai în gazdă. Pentru aceea, mai nainte de ori-ce, trebuie să te presint stăpânei casei.

Țicând acestea, me duse la umbra unui nuc. În trunchiul bătrânului copac, într'o găunoșătură, este portretul Juliei Hașdău, încadrat în mușchiu viu, din care resar plante mitite de munte. E o grădină în miniatură, grădina unei ține, o grădină întreagă cu miile ei de umbre și de lumini, cu miile ei de generațiuni, încăpând toată în scorbora, cât un pumn, a unui bătrân copac.

— Acum putem intra.

Ne suim pe terasa de la intrare și, alunecând amândoi de o parte și de alta a lespeții care-ș presintă în față numai muchea, intrăm în vestibul. A doua ușe este asemenea deschisă: e cu două canaturi date în cele două laturi, prezentând două oglinzi, cari, aședate paralel, reproduc una într'alta la nesfârșit imaginea noastră.

— Simbolul puterii etern și infinit createare!

Pașim pragul și ne aflăm sub domul înalt al donjonului din centrul clădirii. În mijlocul sălii circulare, stă liniștit un stâlp masiv de zidărie de culoarea marmorei trandafirii; pe densusul se rașimă două scări de fer ușoare, cari suie la brăul interior al donjonului, unde giur împregiur e o galerie metalică. În partea din spate a stâlpului, în potriva ușii de intrare, e o scară, care suie la celelalte două. În rënd cu galeria, deasupra stâlpului pe care se razimă scările, este un pod susținut de stâlpi subțiri de fer; deasupra acestui pod, stă, sub domul albastru, statua Mântuitorului, odată și jumătate mărimea naturală. Statua este de lemn și colorată, după stilul evului mediu; este o operă de rară frumusețe a sculptorului Casciani din Paris. Mântuitorul se ridică, deasupra unor noui, cătră cer, cu brațele deschise, cu privirea aplecată spre pământul pe care-l binecuvintează cu amândouă mâinile. Din ochi îi pică lacrimi; în mâni și în picioare se ved urmele cuielor și pe frunte ale ghimpilor. Divinul fiu se înalță cu fața cătră isvorul luminii, cătră resărit. Din vârful domului azuriu, ochiul lui Dnmneșeu, înconjurat de stelele infinitului, îl priveșce, așteptându-l cu dragoste.

Domul e luminat de trei uși, respundând pe trei terase și de o fereastră rotundă, întrelăiată de o cruce cu geamuri în felii, colorate galben și roșu. Dacă în-genunchi în fața figurii Mântuitorului, capul seu divin îl vezi în dreptul ferestrii scânteeatoare de lumină, al cărci cadru îl încongiură ea o aureolă.

În galeria circulară, înderătul Mântuitorului și sub fereastră rotundă, stă bustul asemenea colorat al Juliei Hașdău, acoperit de un vâl alb subțire. Ochii ei au o putere de privire extraordinară, din altă lume, o privire care nu fixează nici un punct material, și care, pētrundēnd obstacole, imposibile de pētruns pentru noi, se adănceșce nemăsurat, în infinit, cătră un punct luminos, ce o uimeșce și o face fericită, cătră „Marele Centru“.

Eșim pe terasa din stânga. Un vânt răcoros adie. De giur împregiur se vād ridicându-se dealurile verzi cari domină valea Doftanei. Me oprese o clipă, amețit de atâtea impresiuni să respir adierea dătătoare de viață. Dar ilustrul meu amfitrion me apucă cu bună-tate de braț, țicându-mi cu tonul unui îndem inspirat:

— Mai sus! mai sus!

Suim scara subțire care se incolăceșce pe zidul donjonului și ne aflăm pe terasa superioară. O panoramă sublimă se desfășură giur împregiur, și deasupra bolta nemărginită albastră cu atâtea nenumărate terase, sclipeșce străvêdie. Dar e foarte cald la amiaș. Ne coborim pe terasa mijlocie, intrăm în interiorul donjonului și de-acolo, după ce mai priveșce încă odată minunata statuă a Mântuitorului și bustul proprietarei acestui castel-templu, ne coborim. Aci ilustrul meu amfitrion me face să iau sama că stêlpul, care supoartă de jos, în mijlocul domului, scările ureătoare la galerie, represintă, împreună cu ele, un mare potir: de asupra acestuia apare ridicându-se la cer, departe de durere, figura strălucitoare a Domnului. La baza potirului, stă atêrnat chipul copilei pe patul ei de chinuri, acoperită cu flori.

În aripele de jos ale castelului, avem la dreapta și la stânga câte două saloane, unul mare și altul mic; în fund, un altar, și în fundul altarului, un piano. Acustica bolții acestui altar e de o putere, care foarte rar se poate realiză prin voința arhitectului. Un acord produce o rezonanță care umple bogat întreg interiorul domului, deșteptând glasul adornit al golului...

De o parte și de alta a altarului, două încăperi pentru bibliotecă, unde se pot în bună voce odihni miile de volume înțelepte...

Fereastră altarului e roșie, iar ale celor două biblioteci, una verde și cealaltă albastră...

În salon, stă un portret în mărime naturală al Juliei Hașdău... Dar am spus că e imposibil să țac o descriere amănunțită a acestui locaș.

Dna Hașdău ne cheamă la dejun.

Sala de mâncare se află la umbra unui nuc venerabil. Ne aședăm la masă.

De-acuma începe farmecul cel mare: de-acuma porneșce dl Hașdău, după ce mi-a arătat proprietatea ficei sale, să-mi spuie multe, multe...

***

Felul sau, mai bine țis, *stilul* ospitalității la castelul „Julia Hașdău“ e cu totul deosebit: un ameslec de *grand seigneur*, naiv savant, patriarh bătrân și tânăr artist. Atmosfera întreagă e plină de bună-tate — bună-tate ănsaș, dna Hașdău, — plină de frumusețe — amândoi soții frumoși, prin frumusețea supremă a părului alb.

O așa ospitalitate e o mare favoare, o adevărată binefacere.

Tot timpul dejunului, ilustrul meu amfitrion e un isvor nesecat de învățături adânci și de glume scânteeatoare — o activitate de spirit în adevăr prodigioasă. Cercetări filologice și istorice, experiențe și comunicări spiritiste, religiune, filosofie, arte frumoase, îmbrăcate toate în pânza minunată, pe care numai cel mai înalt dar al minții omeneșce o poate țese, îmbrăcate în poezie — toate sânt cu o egală vigoare îmbrățitate.

Ascult uimit vertiginosoasele jocuri ale acestui înalt spirit, toate egal pline de farmecul inspirațiunii și de puterea convingerii. Spiritul acesta jonglează cu corpii cereșci, cum ar jonglă cu niște mingi sau portocale.

Am uitat cu deseversire scopul visitei mele; mereu am ascultat, și nu mi-a mai venit în cap să țac vre-o întrebare.

Ne-am ridicat de la masă și am reintrat în castel. Dl și dna Hașdău se retrag să se odihneșce puțin, lăsându-me singur în salonul din stânga. Atunci încep să cercetez, unul câte unul, toate amănuntele acestui

incântător locaş. În fiecare colţ, materia spune o idee. Ies în curte şi me aflu în grădină unde creşte o vie de curând plantată; departe în spre apus, se desinează dealurile de pe valea Prahovei, pe când, faţă în faţă, câtră resărit se ridică la aceeaşi înălţime dealurile de pe valea Doftanei. E o linişte pătrunzătoare, pe care n'o întrerupe decât lătratul cânilor castelului, — cari îşi reclamă tainul de hrană şi mângăituri de la dna Haşdău, — şi şueratul locomotivelor căii ferate. Me întore în curte. Dna Haşdău îşi ingrigeşte pensionarii, popoare întregi de pui. Dl Haşdău, care şi-a făcut siesta de câteva minute, îmi ese înainte... E mai tânăr chiar decât adineaori şi-mi dăce:

— Acum, iar sus! sus!

Ne urcăm pe terasa întâia, de-asupra căreia marele donjon îşi aruncă câtră resărit umbra. Ne aşedăm în faţa unei mese. Acum începe să mi vorbească despre ultimele rezultate ale comunicaţiunilor sale spiritaliste cu Julia.

De demult încă, fiica împărăteşce tatălui luminile la care a ajuns ea. Din toate aceste comunicări cari se urmează metodic, va rezultă o operă măreaţă — o sistemă completă asupra problemei creaţiunii. Savantul poet speră că în curând opera ficei sale va pute fi dată publicului.

Din această vastă operă, dl Haşdău, depositarul ei, îmi permite să citesc câteva pagini miraculoase. Îmi este peste putinţă, fireşce, să reproduc cât de palid propoziţiunile filosofice cuprinse în acele pagini. Me mărginesc a resună înţelesul ce l-am putut eu căpăta din ele...

„Marele Centru“, Lumină şi Voinţă nemărginite, înfinţează la înfinit, isbind Golul, Nimicul. Din isbituri eterne pornesc fiinţe eterne, produs înfinit al unui isvor înfinit, voinţe infinite, rezultate dintr'o voinţă înfinită.

Este o sistemă materialistă-mistică, a cărei expunere va face de sigur epocă în ştiinţa umană. Cu o vervă de care numai el este capabil, ilustrul meu amfritron îmi desvoltă toată sistemă: este o clădire de caldă şi sublimă fantasmă, întemciându-se pe cea mai solidă şi rece logică. Cu sistemă aceasta, se explică lămurit toate ipotezele ştiinţifice moderne, nelămurite încă. Ea aruncă o puternică lumină asupra teoriei evoluţiunii, atavismului, personalităţii, etc.

După ce dl Haşdău m'a înceştat bine în feşătura sistemăi sale, îmi dăce, privind-me cu bucuria triumfului:

— Trebuie să stai desară aci să vezi o noapte instalată de pe terasa de sus, ca să pricepi mai bine toate câte î le-am spus.

Se înţelege că nu m'aş fi putut împotrivi la o aşă ademenire, dacă nu eram cu dinadinsul împedecat de afaceri. M'am grăbit să mărturisesc ilustrului meu amfritron adânce părere de reu ce simţiam că nu me pot supune unei aşă de graţioase porunci.

— Atunci, îmi dăce dl Haşdău, n'ai înţeles nimic. Pentru ce ai mai venit?

La întrebarea aceasta, mi-am adus aminte, după atâta uitare, de scopul practic al visitei mele, şi promiţându-mi în gând să me reintore altă dată cu mai mult timp şi pe 'ndelete la fermecătorul castel-templu, am respuns:

— Am venit... am venit să interviewez pe dl Haşdău în chestiuni literare.

— Aşă? Şi anume despre ce?

— Despre starea literaturii noastre şi despre sorţii ei de progres.

— Atunci, dăce dl Haşdău, n'ai decât să-ţi începi întrebările.

— Iată. Doresc a şci: ce credeşi dvoastre despre literatura românească actuală în genere? Cari sunt personalităţile într'adevăr ominente ale literaturii noastre? Ce desvoltare viitoare poate speră literatura română, având în vedere starea în care această literatură se află astăzi?

— Foarte bine. Am să-ţi spun.

Şi, luând tonul sigur al omului deprins cu catedra universitară, dl Haşdău îmi comunică părerile sale, pe cari le vou reproduc cât se poate mai exact.

(Finea va urmă.)

I. L. CARAGIALE.

Tu mândru chip de fată...

*Tu mândru chip de fată,
Din farmec întrupată
Ca ximbetul de rouă —
Venitu-mi-ai aproape,
Cu adormite pleoape
Trexându-mi lume nouă?*

*Simt parcă-i serbătoare:
De-un şipăt de vioară
Resună 'ntreaga fire;
Ş-o nunt' atât de aleasă:
Frumuşea ta-i mirasă
Şi sufletu-mi e mire!*

GEORGE MURNU.

R o m a.

Schițe cu creionul.

Il piccolo scaldino. — De cum treci frontiera Austriei la Cormons și dai de gările italiene, hunicoră la Udine, Treviso, Mestre, începi a vedé acest original mod de încălđire al italiencelor.

Il piccolo scaldino e o cosnicioară mică, de pământ, în care se pun câlđva cărbuni și pe care ele îl țin, de obicei, sub șorț, dar îl plimbă peste corp, ori unde simt frig; — femeile mai vârstnice atât sunt de deprinse cu el, încât nu-l părăsesc toată ziua și mecaniceşce îl poartă, încălđindu-se meru, când la mâni, când la picioare. Ele îl numesc și *il marito*,* de și poate, de multe ori, *il piccolo scaldino* le-o fi ținend cu mult mai cald decât bărbatul; ierte-me sexul tare de acest adevăr.

Deprinderea d'a se încălđi astfel, există numai la femeile din popor, cari sunt foarte golănețe; cele din clasa mijlocie tremură destul și adese-ori mi-a venit a crede că în Italia se susține existența unei temperaturi dulci numai pentru că sunt lemne puține. Altfel la Florența, cu câteva zile înainte de serbătorile Crăciunului, am simțit un frig de-mi clănțaniau măselele și italienii susțineau că e cald.

Trandafirii înfloriți, portocalii, măslinii și sălcieile,

* Notă: Bărbatul.

cari stau verzi, te fac a dice ca dênşii şi a te uită cu mirare la aceste plante, cari aici pare că ele ştiu a-şi ride de intemperii.

În gheretele unde se vënd poamele şi zarzavaturile, încă se găseşte *il piccolo scaldino* şi neguătoreasa e mai bucuroasă să nu-ţi vëndă nimic decât să-şi scoată mâinile din încălđitorul ei. De multe ori cum-părătorul îşi cântăreşte singur, îşi ia téguelile şi pleacă, şi numai când s'a făcut grămada de gologani mai mare, atunci ea se îndură a-i lua şi a-i pune în buzunar.

Adesea-ori, de când sânt în Italia, m'a mirat acest contrast de silă pentru muncă la un popor de altfel atât de iute la fire.

Roma 14 ianuarie 1894.

***

Palaxxo dei Cesari. La dreapta *Forului Roman*, cum vii dinspre *Campidoglio*, sus pe muntele *Palatin*, se află ruinele *Palatelor Cesarilor*. Plătind întrarea un leu, ai ocasiunea, fără a umblă decât printre ziduri, să termini totul abia într'o ăi; ce trebuie să fi fost dar aceste palate când străluciau de pompă şi de splendoare?

Cum sui, în stânga, este o galerie susţinută de mulţime de arcuri, urme din sălile palatului lui *Claudiu*, apoi se vënd remăşiţele unei terase de unde *Cesarii* priviau spre *Forul Roman* şi comunicau, printr'o sală, cu *Campidoglio*. Vin apoi urmele ruinelor palatului şi băilor lui *Caligula* şi *Heliogabal* şi urcând pe o scară, d'asupra lor, se află o grădină splendidă de pe băncile căreia se vënd cele şapte coline pe care eră zidită vechia Roma: iar spre apus casa paternă a lui *Tiberiu*, cea mai bine conservată dintre toate ruinele; ea e curiositatea şi admiraţiunea turiştilor din toată lumea.

Sala de intrare, sala de mâncare şi de primire păstrează încă pardoseala originală şi câteva frescuri pe părăi, din care causă, spre a fi şi mai bine conservate, s'a construit d'asupra lor un acoperiş, spre care când te uiţi îţi pare reu că timpul n'a lăsat întregi măcar unul din aceste palate ca să ne dea o completă idee despre locuinţele celor ce odinioară făceau gloria lumii. Se mai vede apoi palatul lui *Septimiu sever*, o remăşiţă vastă de sfărămături, de stâlpi de marmură şi mai bine de două-şeci de săli acoperite de tapete de muschiu şi printre cari se preumbă şopărlele, ele singure fiind ađi stăpâne peste palatele *Cesarilor*! . . .

Roma 16 ianuarie 1894.

***

Colosseum. — În vechime *Amfiteatro Flavia*, ţi-e mai mare mila să-l veđi. O zidire colosală, care şi astăzi s'ar puté scoate, din materialul aflat într'ênsa, mai multe sute de mii de franci.

Comuna o repară mereu, atât spre a puté scoate din intrări câte ceva, cât şi spre a mai da o idee despre ceea ce a fost în stare să producă Roma, vechia capitală a lumii cunoscută în anticitate!

Colosseum e o clădire circulară, groasă de decimi de metri (altfel nu putea luptă cu veacurile,) având mai multe intrări şi mai multe caturi. În unele părţi stau încă — la rând — până la cinci, iar în altele au ramas numai trei; pe din afară e drept, iar pe din lăuntru are mai multe rânduri de loji dispuse în amfiteatru, vędându-se şi ađi cărligele unde se spânzurau perdelele ce apărău pe spectatori de soare, dacă luptele

sau cursele se făceau în timpul ăilei; la mijloc sânt încă şi acum bine conservate, mai multe apeduce, mai multe canale şi arena unde se repeđiau fiarele, ale căror colivii sau visuini, cu uşi de fier, sânt ađi poate, în starea în care a fost şi atunci, căci, ferite de ploae rugina nu le-a atins.

La baza stălpilor, cari susţin marea clădire, stau grămeđi de capitele, flori, frânturi, sfărămături de marmoră. Aici odinioară eră locul de petrecere cel mai favorit al Romanilor. *Colosseul* avea o circumferinţă de 535 metri 49 de înălţime şi puteau să încapă într'ênsul 100.000 de spectatori. Se dice că acest edificiu, edificat în grădina lui *Nerone* la anul 72, a costat cinci-şeci de milioane, afară de munca gratuită a 12.000 de sclavi. Împăratul *Vespasian*, inaugurându-l cu spectacole sângeroase, care durară 100 de ăile, vędă cădând 5.000 de tauri şi mai multe sute de gladiatori.

Eşind din *Colosseum*, la stânga, se vede arcul lui *Constantin*, ridicat de senatul roman în onoarea împăratului învingătorul lui *Maxenţiu*. Peste toate, ađi inse, trăeşte o floră posomorită, flora ruinelor şi o stăpânire meschină a ciceronilor din pricina cărora n'ai pace a-ţi întoarce înapoi gândurile cari, totuş, aşă împiedicate, sbor spre un trecut măreţ, sublim!

Roma 18 ianuarie 1894.

***

Fabrica de mozaice. — Este tot în Vatican. Of! . . De trei ăile umblu cu permisiunea în buzunar, şi tot n'am avut timp să vizitez şi această fabrică, cu drept cuvânt, renumită în întreaga lume.

De netăgăduit că pictura este o artă pe cât de grea, pe atât de frumoasă; cu toate acestea, omul nemulţumit, se vede, a înfăţişă dumnezeescile chipuri pe pânză şi numai cu colorii, a căutat să le reproducă astfel încât vremurile să nu mai aihă ce le face.

Migălind sute de ăile, mii de mâni, fac din pietricele, din paste turnate şi vopsite, icoane copiate după cei mai deseversii artişti. Între ele, mozaicele stau aşă de strânse, încât de la oare-care distanţă, nu le poţi deosebi dintre picturi.

În general sânt lucruri grele şi impunătoare şi în această fabrică, unde sânt sute de lucrători cari stau cu cutiuţele de pietricele, cum stau cusătoresele, de tapiserii, în faţa jurubiţelor de lână, ori a mosoarelor de mătase. Se lucrează mai ales comande pentru diferitele biserici din toată Italia şi de prin alte ţeri a căror credinţă, încheată ca aceste pietre, se mai sprijinesce pe rugăciuni îndreptate spre icoane de mozaic . . . Spre sfinţii împietriţi.

În afară de ornamentele bisericesci ca: icoane, mese şi altare, se mai lucrează aici şi tablouri şi mici obiecte pentru biurou, toate foarte fine, dar destul de sărate; citindu-le preţul, nu vrei nici să le auđi de nume, de şi cu drag te-ai uită, avându-l în casă, la un trandafir care, de şi de piatră, îţi vine a te apropiă să-l miroşi, — atât de natural şi de bine e alcătuit din bucaţelele de sticlă pregătite înadins, şi cari stau risipite în grămeđi ca şi lănurile într'o fabrică de ţesături.

Roma 20 ianuarie 1894.

***

În ăiua de 9 ianuarie aflându-mă în Roma, am avut ocasiunea să vënd cea mai impunătoare serbătoare. Se împlineau, în acea ăi, 16 ani de la moartea lui *Victor Emanuel*, îngropat în *Pantheon*, fost *Mausoleul lui Agrippa*. După ce s'a cântat un requiem la care au asis-

O SERBARE POPORALĂ IN MÜNCHEN.

tat regele Umberto și regina Margareta, au defilat prin fața mormântului, unde odihnește țărina acestui mare rege și pe care scrie : *Victorio Emanuele, padre de la patria*, toate societățile și toate școalele, în cea mai perfectă ordine, depunând fie-care câte o coroană mică de flori naturale ; acest timp muzica cântă mereu, în *Piazza Pantheon*, marșul funebru. Serbarea a ținut trei ore, au participat la ea mii de suflete, trecând pătrunse de durere și de dulce amintire pe lângă țărina scumpă a celui ce, în adevăr, a fost : *părintele patriei*.

După defilarea corpurilor s'a dat drumul mulțimei care, a urmat și ea în aceeași liniște. Ferestrele caselor din giurul pieții, până la al 5 etaj, erau pline de mulțime ; impresiunea cea mai penibilă o făceau fâșiile negre de zăbranic de la steaguri, cari fălăiau toate peste capetele mulțimei și printre cari pătrundeau triste razele soarelui . . . .

Roma 22 ianuarie 1894.

***

Foro Romano. — De sigur că ori ce-oiu spune, n'am să spun nimic, căci în timp de două ore, cât am stat în mijlocul acestor ruine sacre, am vădut totul printr'un zăbranic de lacrimi, nu știu cine ar pute rămâne altfel vădend ceea ce face „*l'irreparable outrage des ages*“, până și asupra celor mai minunate și sfinte lucruri. — *Foro Romano*, două trei acuri, două trei urme de templuri sau aproape nimic, iată tot aceea ce a mai rămas din gloria acestui popor, care acum vegetează în descendenții sei și îi represintă slab de tot sub toate raporturile. Arcul lui *Septimus Sever*, Arcul lui *Titus*, urme din *Tempul Vestei* și al *Păcei* sau *Basilica lui Constantin cel mare*, *Luchisorile Mamertinilor* în care a perit *Jugurta*, *Templul Faustinei* cel mai bine conservat, urme din arcade, drumuri, temple, scări pe cari odată au călcat puternicii lumii, cari zac la adâncimi de metri, iată ce a mai rămas din numele acestui arcopag vestit în lumea 'ntreagă.

Foro Romano acum e câștigul aștilor ciceroni din cauza căroră nu-ți tihnește în toată Italia, ceea ce vedeșce cât de mare este lipsa unei țări, unde mai toți oamenii fac pe samsarii, așă ne tam ne sam. Sărmană Italie ce-ai ajuns !

Spre miază-noapte se află *Campidoglio*, ași loca-lul primăriei și al muzeului ; iar spre miază-zi, arcul lui *Constantin și Coloseul*. La dreapta e șișrul ne mai sfârșit de ruine al palaturilor Cesarilor ; la stânga diferite colțuri, ziduri, resturi de temple antice, peste care acum mai stăpânitoare sânt muschii și șopârlele, cari se odihnesc la soare, sau trec cu nepăsare intunecând, cu re-cele lor corp, numele Cesarilor, cari tot au mai rămas . . . printre pietre.

Roma 24 ianuarie 1894.

(Finea va urmă.)

SMARA.

O fată foarte nostimă intră într'o prăvălie cu mătușă-sa.

— Cât coastă mătușă-sa asta albastră ? întrebă ea.

— O sărutare, îi șopteșce un vândător tiner cu obrăznicie.

— Bine, taie trei metri, dize fata.

Și apoi se adresează mătușei sale :

— Plăteșce trei metri, mătușică.

Cântec de toamnă.

*Fonie veștedă de-aglică,
frunza pe cărare pică
și sărmana rămurca
tremură în toamna grea, —
tot ca inimioara mea !*

*De cât om sărac, de-obidă,
mai bine, să se deschidă
mohortul de pământ,
să-mi dea drumul în mormânt ;
că și eu : tot frunză sânt !*

ALIN.

Henrik Ibsen.

-- Studiu critic. --

(Urmare.)

Bêtrânul Ekdal fusese oficer în armată și un vestit vânător de urși, iar fiul său student la universitate, cel mai frumos om și cel mai bun declamator din oraș. Prin intrigile negustorului Werle ajunse Ekdal în temniță. Într'un moment de desperare voise să se impușce, dar fusese prea laș și stătut mai bine ani întregi în închisoare, învățându-se să renunțe, iar după ce scăpă, rămase „un copil cu păr alb“ și în loc să mai meargă după urși, de frica „freamătului pădurii“ se mulțămia să veneze porumbi în pădurea improvizată în pod, și câte un iepure „la dila mari“. Așa e omul, se dedă cu toate, preum se dedă o rață sălbatecă la colivie. Și bêtrânul Ekdal seamănă mult cu rața aceea. O pușcase Werle, iar când primise căteva alice numai în trup, se cufundase în fundul lacului și se înceștase cu ciocul în rădăcini, așteptându-și moartea. Dar un câne a scos-o și de atunci trăeșce în pod. Cam așa fusese și Ekdal. Numai câteva alice primise în trup și se cufundase adânc. Dar a fost scos și el și acum trăeșce și el în acel pod cu rața sălbatică. Și ea formează doar bogăția acelu pod, trebuiau să fie deci mulțămitori lui Werle.

Da, Werle făcuse mult pentru ei !

Acest neom care își băgase pe nevastă-sa în mormânt, pentru că n'a luat cu ea zestrea așteptată, care sedusese pe Gina, îngrigitoarea neveste-și, chiar pe când aceasta trăgea de moarte, care băgase pe prietenul său în temniță, acest Werle e un om practic — precum viața însaș e practic întocmită — și de și comite păcat peste păcat, trebuie să mărturisim, că omul ăsta are „savoir vivre“ și o va duce departe ! Și o și duce. Cel ce va cântări piesa asta cu cumpăna teoriilor aristotelice, va găsi că Ibsen a păcătuit grozav nepedepsind pe acest monstru ; cel ce cunoașce viața și știe că Ibsen n'a vrut să ne arate decât oameni vii, îl vor admira. N'avem destule pilde de parveniți în giurul nostru, cari se ridică ca muschiul pe trunchiul unui brad sugându-i suc ! Aristotel ar dize : „Bine, sugi tu suc ! până la un timp, apoi bradul va căde și trebuie să mori și tu !“

De aceea Ibsen nu-l pedepșeșce pe Werle. Ar fi ridicul să căutăm în orbirea lui o pedeapsă a providenței. Werle orbeșce, căci s'a născut cu ochi slabi și

acum e bătrân. Că-ș pierde pe fiul seu? Nici când nu l-a posedat doară și dacă trebuie să audă mustrări din gura lui — urechile sale sânt chirasate cu surdenea parvenitului în astfel de momente.

Din potrivă acest Werle — grozavă ironie a sorții — ajunge să se însoare cu Sörby și unirea lor e un ideal de căsătorie, așa precum o dorește Gregers.

Fie cum va fi, Werle a fost un om practic!

Când Ekdal a fost închis, fiul seu remase pe strade. Atunci Werle îi creă o existență sigură procurându-i un atelier fotografic. Astfel resplăti cu bine fapta comisă față de tatăl seu. Dar prin aceasta a pus cap unei grigi mari ale sale, căci deodată cu atelierul i-a dat de nevastă și pe Gina, fata sedusă de el.

În astă căsătorie, basată pe minciună, Hjalmar trăește fericit. Nenorocirea tatălui seu l-a zdrobit și pe el și el încă îndreptase pe acel timp pistolul asupra pieptului seu — fără să tragă înse de cocoș. Hjalmar e un om, care nu s'a născut pentru de a fi nefericit. În impregiurări favorabile, el ar fi devenit o stea a societății, în timpuri de răstriește înse astfel de oameni decad. Fără să lucreze nimic, se îmbată pe sine și pe ai sei cu vorbe goale, declamează mereu frase pompoase despre nenorocirea cea mare a lor și se joacă și el cu rața sêlbatică. Din fiecare frasă ce o spune Hjalmar, din fiecare mișcare a sa reese caracterul seu de pierdevară. Avusese mult noroc cu Gina și cu Hedvig, căci fără ele ar fi pierit de mult deja de foame.

Dar ajutorul cel mai mare îl veniă din alt loc. un ajutor cu mult mai însemnat decât cel fizic și fără de care ar fi murit de mult ca moral.

Cel care îi dă acest ajutor lui și multor altora, e un om cu un rol mic în piesă, care înse prin câteva cuvinte se ridică la cea mai însemnată persoană aproape. E doctorul Relling.

Pe cât de depărtate sânt subiectele dramelor: „Dușmanul poporului“ și „Rața sêlbatică“, pe atât de aproape sânt înrudite ideile lor predominante și doue persoane din piesa din urmă sânt o directă continuare a doctorului Stockmann.

Isgonit de cei pentru binele cărora lucruse, remase singur ca Ibsen ênsuș, doctorul Stockmann hotărește să resplătească cu bine nedreptățile mulțimei. Sânt doue căi, cari îl stau spre ăst scop deschise și iață-le pe amêndoue întrupate în „Rața sêlbatică“ în Relling și Gregers. De abia când ele apar pe scenă se înghiabă o dramă din conexul persoanelor pe cari le cunoașcem.

Gregers e nenorocitul fiu al lui Werle. Înfricoșat de tatăl seă, care în ochii lui e un monstru, el se retrage din societate și se reîntoarce după 18 ani, plini de meditări și planuri, ca om independent, cu dorința de a îndreptă ce a stricat tatăl seu. „Cerințele lui ideale“ vré să le practice asupra tuturor, vré să alunge minciuna și să readucă fericirea basată pe adevăr.

Și curios! Când vedem pe acest om echipat cu frumoase ideale, întrând în casa oamenilor ca să le ajute, ne apucă un fior, ni-e teamă de el, precum ne temem de idiotul Amandus! când îl vedem cu pușca în mână, căci simțim îndată, că arma pe care o ține el nu se potrivește cu mânilor lui nedibace. Gregers pretutindeni unde apare e al 13 oaspe la masă — și Ibsen ênsuș a voit să facă din el un apostol-caricatură.

Că totul altfel e Relling, un doctor fără clientă, un om decăduț pentru o dragoste nefericită, cu

nasul de bețiv și cu barba roșie. Neputând să mai existe pentru sine, el trăește pentru fericirea altora. Și lui îi succede într'adevăr să facă pe oameni fericiți, pe o cale cu totul opusă lui Gregers, încuibându-i tocmai în minciună. El e convins că „dacă iai unui om de rënd minciuna vieții, l-ai nimicit“ și de aceea el cearcă să scormonească pentru fiecare câte o minciună mare, pompoasă, care să poată să-i facă viața de trăit.

Acești doi ênși ajung în casa lui Hjalmar și fiecare ajută în felul seu.

Relling are un prietin, pe bețivul Molvig. Bietul om după fiecare beție cuprins de căire, stelca să se sinucidă. Relling îl scăpă înse odată pentru totdauna de gândurile negre, prin aceea că îi sugeră minciuna, că e „demonic“. Acest cuvânt, care nu spune nimica, avu un efect colosal, căci Molvig creșându-se „demon“, eră convins că el ca atare poate face ori ce.

Acelaș metod l-a folosit Relling și pentru Hjalmar și pentru bătrânul Ekdal.

Dintr'o singură privire a pêtruns în firea lui și astfel a șciut să-i afle minciuna potrivită. L-a numit geniu și i-a suggerat gândul că el e în stare să inventeze un aparat fotografic perfect, să facă din fotografiat o artă.

Prin astă minciună a adus fericirea în casa lui Hjalmar. Familia sa creșându-l un om mare, nu simte greutatea, când toată sarcina muncii cade pe ea și când Hjalmar lenevește și să joacă în pod ziua întreagă, Gina și Hedvig mâncă numai pâne, pentru ca să poată mâncă unt Hjalmar, căci unui geniu, așa cred ele, nu-i poți da numai pâne. Dar mai mult i-a ajutat Relling lui Hjalmar ênsuș.

Vêșându-se deodată espus miseriei și cu planurile pentru viitor zdrobite, ajuns un simplu fotograf, în loc de o celebritate a societății, el ar fi desperat, fără această minciună. Tot ea îl face să nu-ș simtă pécătoasa viață, căci el minte pe ai sei și pe sine ênsuș cu ajutorul ei, își împacă conșciința, putând să declameze în frase pompoase despre pécatele sale, prefăcute în merite. Când nu are curajul să se împușce, nu e laș, ci un erou căci preferă să trăiască în miserie „pentru binele omenirei“, când doarme în loc să lucreze, el cugetă la invențiunea sa și când se joacă în pod punând pe Hedvig să reciteze, de și e pericolul aproape să orbească, el își împacă conșciința cu aceea, că un geniu nu e permis să-și piardă vremea cu retușatul, ci are lipsă de recreație.

De și vedem la fiecare vorbă și la ori ce pas cum groznica minciună își scoate capul, trebuie să mărturisim că fără ea familia asta ar fi nenorocită.

Deodată apare pe pragul astei case Gregers, voinđ să aplice „cerințele sale ideale“ și aici. Ideile sale gândite în străinătate, frumoase în teorie, se adevereșc de niște platonisme nerealisabile, îndată ce sânt puse în pracsă. Greșala principală a lui Gregers e, că nu-ș cunoașce oamenii. El încă crede în geniuul lui Hjalmar și voeșce să-i ajute prin aceea că-i descopere minciuna pe care e basată familia lor, îi spune că Hedvig e fiica tatălui seu și că Gina a fost fiioarea lui Werle.

Atâta a fost de ajuns ca totul să se strice.

Când Gregers se întoarce la Hjalmar cu cuvintele: „Ei oameni buni, v'ați vorbit?“ așteptând să întelnească o căsătorie nouă basată pe cerințele ideale pe ruinele minciunei dărimate, află un tablou cât se poate de trist.

¹ În drama „Tinerețe“ de Max Halbe.

Hjalmar de când i s'a luat o minciună, a pierdut-o și pe cealaltă și acuma stă zdrobit și fără voință. Dar de el mai puțin ne pasă. Relling a știut să-i ajute și de astă dată. L-a îmbătat bine, așa că nu i-a dat răgaz să engețe asupra nenorocirii și Hjalmar desmetecindu-se nu poate plecă de acasă, precum spusese în termeni declamatorici, căci își pierduse pălăria și fiind că Gina îi pune un taler cu unt și pesmeți înaintea sa.

Eroina actului devine Hedvig.

De când tatăl se răcește față de ea, în sufletul ei de copil se naște îndoiala și vrea să și-l câștige iară. Spre scopul acesta merge în pod ca să pușce ce are mai scump, rața sălbatică, ca să-i arăte tatălui seu că tot e în stare să jertfească pentru el. Dar în acel moment aude în odaia vecină pe Hjalmar spunând lui Gregers, care cerea să-l convingă cât de mult ține fata la el.

„Dacă aș întreba: Hedvig, ești pregătită să părăsești viața pentru mine? (Ridând batjocuritor.) Mulțămesc de răspunsul ce l'aș căpătă" — și trage cocoșul, inșe nu pentru ca să omoare rața, ci pentru ca să-și curme viața sa, cu acelaș revolver cu care Ekdal și fiul seu nu au cutezat să se impușce.

Gregers, al 13. oaspe la masă, i-l pusese în mână, nenorocirea s'a întâmplat.

Cu câtă simpatie tractează Ibsen pe Hedvig, ne convingem din asemnarea între ea și Ibsen însuș. Acea: „Harryson's History of London", pe care o ceta Hedvig, e cartea cu care — șcim din o epistolă a sorii-sa — Ibsen însuș se înecua ca copil mic în odăița sa petrecând ore întregi uitându-se la chipuri.

E simpatia pe care o are Ibsen pentru ființele

prigonite de societate, pentru câte un păcat, care e păcat numai pentru că nu e primit de convenția socială. Păcatul Hedvigei e, că nu e copil legitim.

Aceeaș părtinire o vedem aplicată și asupra Ginei, care ruinată de mamă-sa în relațiunile cu Werle, după ce se mărită, devine cea mai cinstită soție. La imputările lui Hjalmar:

„Trebuie să-mi spui îndată, atunci aș fi știut ce poamă ești", — ea răspunde:

„Și m'ai fi luat atuncia?

Hjalmar: Cum poți crede așa ceva?

Gina: Nu, așa-i? Chiar de aceea nu a fost iertat să-ți spun atunci nimic. Căci precum șcii, țineam atât de nesfârșit de mult la tine. Și nu me puteam face eu-sa-mi doară cu totul nefericită!

Și îi dăm dreptate.

Și cât de frumos e, când reintorcându-se Hjalmar beat acasă în cea mai mare disordine, ea în loc de orice reproș dice:

„Numai de nu te-ai fi ricit Ekdal". —

La cadavrul Hedvigei stau Gregers și Relling, primul convins că de acuma Hjalmar și Gina vor forma o păreche basată pe cerințele lui ideale, cel din urmă dând din cap și deschidându-ne o grozavă perspectivă.

Moartea Hedvi-

gei nu va pute, după el, nimic schimbă în casa asta și nu va fi decât o frasă mai mult de declamat în gura lui Hjalmar — iar pe Relling nu l-am prins încă nici odată neavând dreptate, de și l-am prins de multe ori cu „minciuna".

Contrastul dintre acești doi apostoli ai fericirii reese mai evident din cuvintele cu cari Relling îl intrerupe pe Gregers, când acesta își bate mereu gura cu cuvântul ideal:

„Apropos domnule Werle junior — nu folos

Simbolul păcii.

atâta cuvântul străin „ideale”. Avem doar frumoasa vorbă pămînteană „minciuna!”

Toată amărăciunea lui Ibsen reese din aste cuvinte, o amărăciune atât de puternică, că a putut să-l aducă la pesimism chiar pe acest mare idealist și optimist scriitor.

(Va urmă.)

SEXTIL PUȘCARIU.

G a z e l.

*Adio vîntu 'n lună un spic
Și rupe pînă fraged, mic*

*În lume des pe lângă tine
Se lîngușește-un inimic.*

*Tu-i faci pe plac și el te rîde
Ca p'un nemeșnic și moșic.*

*Cînd te 'mbieșeci în el, îți joară
Că el ți-e cel mai bun amic.*

*El mîntuie; tu te 'ncreșci orbeșce
În omul cel mai de nimic.*

*De e 'n pericol, el te chină
Și tu-l ajuți cu p'un calic.*

*În cînd stăi tu să cuși în curse,
Sîmțirea lui e de pîtic.*

*El face tot, ca să te pcarșă,
Folos și bine — nici un pic.*

*Vedîndu-te, ca Iuda, crede
Că face-o faptă de romic.*

*Dar de se 'ntoarce roata sortii
Și vești, că spinul nu-i finic.*

*De lângă tine îl departă;
Acvasta mi-i de ori ți-o dîc.*

*De-l vești murind, nu-ți fie milă,
Că-i un parșiv, un venetic.*

P. O. BOCCA.

C u g e t ă r i.

Ori cine se supără lesne, nu-ș păstrează supărarea mult timp; în totdeauna la sfîrșitul furtunei apare strălucitorul soare.

*

Numai cei puternici sînt leali, cei slabi sînt fără voe trădători.

*

Bunătatea își are frumusețea ei, care împodobește până și cele mai urite figuri.

*

Un nenorocit e un om sfânt.

Poesie în prosă.

Suspinele mele au înduioșat crinii albi de la fe-reastra-ți cu zăbrele, dar n'au putut înduioșă și inima ta.

Inima ta e mai rece decât ghiața chiar, căci nici odată pentru mine tu n'ai avut cuvinte de amor.

Cuvinte de amor la ce bun să ți le mai spun, cînd tu mereu me privești cu atîta dispreț?

Atîta dispreț citesc în ochii tei vești ca smarandul, că me 'nuo. și as voi atunci să te uit.

Te uit câte-odată, dar fatalitatea care me urmă-reșce pas cu pas, mi te scoate iar în cale.

În cale. vești, de acū înainte n'am să-ți mai stau, căci la ce atîta dragoste și suferinți pentru

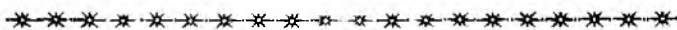
O inimă rece?

O inimă rece ai fost, ești și vei fi pururea; de aceea voi cere în fel și chip să nu mai mi-aduc aminte de tine nici de

Suspinele mele.

Suspinele mele au înduioșat crinii albi de la fe-reastra-ți cu zăbrele, dar n'au putut înduioșă și inima ta.

GR. MĂRUNTEANU.

Doine din popor.

I.

Cine-n lume nu iubeșce,
La ce se mai spovedeșce?...
Cine nu știe iubitul,
La ce (mai) calcă pămîntul?
Cin' nu știe dragostea,
La ce mai calcă iarba?...
Iubeșce neică, iubeșce
Și la mine te gîndeșce...

II.

Cine-n lume n'a iubit,
Nu mai dîcă c'a trăit...
Ferice de-l de-a iubit,
Știe în lume c'a trăit...

III.

Rele sînt frigurile.
Mai rele-s dragostile:
Frigurile te beșică,
Dragostile te usucă...
De friguri zaci și te scoli.
De dragoste zaci și mori...
Dragostea e lucru mare.
Nu-ți dă poftă la mîncare,
Nici odihnă la culcare...

IV.

Altă verde foi năgară.
Focu de la inimioară.
Nu mi-l potoleșce-o țară...
Nici țara, nici Dunărea,
Numai mândra cu gura...

V.

Măș duce și eu catană,
De-ar fi pușca de tocană;
Și sabia de scaete,
Regimentu tot de fete...

Crăiova.

P. DANILESCU.

Corespondența cu mama

a doamnei *Alma de Dunca Schiau* măritată *Merritt*.

XXXVIII

Paris 25 octombrie 1896.

Mamușă dragă, dulce,

Astăzi numai câteva rânduri de la copiii vostri. Eu arăt bine și încep a me îngrășa. Și George este bine. A sură, la plecarea la teatru, ia un buchet de orchidei rare. Trăsura veclnic e umplută cu flori. De la cine? nu șcim, n'o putem afla. Noi mai stăm în Paris. Grozav îmi place; dar totuș nu-mi pare reu că nu am fost aci mai întei; macar acum îl ved în cele mai favorabile condițiuni. Și timpul e splendid. Am făcut mai multe comande la Beer. E primul în Paris; prețurile înse esagerate. E adevărat că el singur crează pentru mine noutăți. Acum trebuie să isprăvesc, m'așteaptă George; nu știu unde să dau mai întei cu capul. Adio, iubii mei părinți, a voastră devotată și iubitoare

Alma.

Mii și mii de sărutări încă pentru ambii de la noi doi.

XXXIX

Paris 28 octombrie 1896.

Dragă, dulce mamușă,

Să nu te îngreșeci mai mult decât trebuie, dar totuș cată să-ți spun că sunt indispusă. E, cred, o răceală. Am nevralgiă și cam tușesc. Am chemat doctorul și-ți voi serie îndată rezultatul consultării.

Nu crede, mamușă, că dau cauză lui George a fi gelos. Sunt foarte rezervată cu bărbații, ba chiar rece.

În două trei zile plecăm la Londra, la 19 novembre ne vom întoarce la Havre spre a ne imbarcă la 21 pe „Bretagne“.

G. G. mi-a făcut vizită și vine des la noi; a slăbit dar îi stă mai bine așa. Astăzi me duc să ved pe mama lui.

Un tiner irlandez face comedii multe și n'are macar beneficiul d'a vedé că le-am remarcat. Un nou cunoscut este marquisul d'A. de P., adevărat parisian du grand-monde.

Eri ne-au condus la „Palais de glace“, unde se patinează pe gheață artificială. Eră plin de strivet. Am fost la dejun la Mr. B. unde eră și contele M. din Nizza. Dejunul a fost regal. Mamușă, tare strică pe fata ta lumea d'aci. Sunt mai serbată decât ori unde.

Hainele mele toate sunt delicioase; simple, practice și de gust ales. Toți le admiră. Eu sunt acum moda aci. Trăsura mea, d'o eleganță deosebită, e tot-dauna bine încălțită, parfumată și plină de flori. „Iată trăsura frumoasei Mr. Merritt“ se strigă, când apar și toți se uită cu curiositate. Cine nu-mi cunoaște numele, me numește „frumoasa americană“. Eu le ved și

aud toate, ea și în trecut. Să știi înse, mamușă, că acum frisată, parfumată, elegantă *cu possible* arăt mult mai bine; acum nici me miră atât succesul.

La Mr. M. americana cea mai *swell* din Paris, am cunoscut pe ducesa și ducele de Gr. Și pe marele duce de L. am întâlnit. Tableau!

La primăvară luăm un otel mobilat la Champs Elysées și vom primi. Am vedut deja câteva, ce ne convin. Astăzi sunt invitată la Operă, în logia unor amici.

Am fost ieri iarăș la muzeu. Și eu sunt încântată de „Mariage mystique de St-e Chaterine“, dar și de multe, multe altele. Ce înălțătoare simțiri când te afli vis-a-vis d'asemenea cap d'opere! Ah! Louvre! Louvre! Ce cuprinși!

Me duc să me îmbrac c'am să ies să-mi cumpăr ciorapi; nu pociu purlă de lână; trebuie să iau de mătășă. Fii fără grige, nu me voi răci. Mii sărutări lui papuși și încă mii la dulceă mea, dragă mamușă. Și George trimite îmbrășișări.

Alma roastră.

XL

Paris 30 octombrie 1896.

Mamă dragă,

Îți scriu numai câteva rânduri. Nu știu încă ce vom face cu plecatul; doctorul a rugat foarte serios pe George să nu me ducă peste mare acuma, și nici în un climat rece. Sunt foarte delicată în privința sănătății. Mi-am stricat grozav nervele și tușesc. Cu as voi să me duc: mama lui George scrie că dulce și frumos! A spus doctorul să nu me supăr cu nimic, căci sunt groznic de nervoasă. Altfel nu arăt reu, cam palidă; dar nu slabă. Numai tare trebuie să me îngreșesc. Mai am o haină nouă: moire-antique rosa, brodată cu argint și perle. E decoltată, pentru Londra, unde decoltatul e obligator sava, la diner.

Dă, te rog, mii milioane de sărutări lui papuși și tot atâtea pentru mamușă mea dragă, dulce.

Alma.

Telegramă. Paris 31 octombrie 1896 orele 2-50.

Madame Dunca Schiau Budapest.

Tot merge spre bine, fiți fără grije. *Alma.*

Ilustrațiunile noastre.

Andrée. În toată lumea a făcut senzație mare îndrăznețul explorator Andrée, care cu balonul a pornit spre polul nordic; să facă cercetări științifice. Au trecut două luni, de când dânsul a plecat de acasă, dar nime nu mai șcie de soarta lui, perit-a ori tot plutește prin aer? Dânsul a dus cu sine hrană pe trei luni, deci de foame încă n'a murit. Se poate că în eurând se va ivi și va surprinde lumea cu niște descoperiri mari. De ocamdată îi publicăm portretul în fruntea foii noastre.

O serbare poporală în München În München există o frumoasă serbare poporală, care datează încă din 1517 și de atuncea regulat se ține în fiecare an. Aceasta e jocul pinterilor. La 1517 pustiind acolo ciurma, pinterii, ca să incurageze populațiunea, au im-

provisat un dans, cu care au cutrierat toate stradele. Intențiunea lor în adevăr a avut rezultatul dorit. Poporațiunea s'a mai uitat de spaimă și n'a fugit în alte părți. De atunci danțul acesta se repetază în fie-care an.

Simbolul păcii. Ilustrațiunea aceasta infățișează o statuă a sculptorului Iosif Berger din Viena. Simbolul păcii, este o dină cu aripi preserând fiori în calea sa. Statua se poate întrebuiși și deasupra mormintelor, precum s'a aplicat și originalul făcut de artistul într'un cimiter public.

LITERATURĂ ȘI ARTE.

Sciri literare și artistice. *Caragiale în germanește.* „Universal Bibliothek“ al lui Reclam publică într'un volumaș șese romane și schițe de dl I. L. Caragiale, traduse în limba germană de dl Ludwig Klein, redactor la „Bukarester Tageblatt“. — *Di Baron de Tourtoulon* publică în limba italiană un volum de legende de ale popoarelor latine; acest volum va cuprinde și o legendă din volumul dlui V. A. Urechia intitulat „Legende“. — *Dșoara Agata Bărsescu* a început să joace iarăș la teatrul „Raimund“ din Viena; în curând va debută și în piesa „Ulrandă“ de Carmen Sylva“. — *Pictorul Nicolae Bran*, originar din Sălagiu, care acuma se află la Târgu-Jiu, unde-și are atelierul, a terminat un tablou din rebelul de la 1877; tabloul e destinat pentru expoziția universală din Paris în 1900. — *Artistul pictor Adjuțkierăc* va face mai multe copii după marele tablou al revistei militare făcută în 1896, cu ocaziunea vizitei împăratului și regelui Francisc Iosif în București; aceste copii sunt destinate muzeelor din țară.

Un nou volum de Caragiale. Nrul 121—122 al „Bibliotecii pentru toți“ publicată la București de librăria Storck et Müller conține „Notițe și fragmente literare“ de dl I. L. Caragiale. Spiritul autor dramatic ne dă în volumul acesta scrierile sale publicate în timpul din urmă prin unele reviste și diare din București, mai cu seamă în revista „Literatură și artă română“ și în diarul „Epoca“. Ele tratează chestii literare, sociale și politice, cu pătunderea, fineța și de multe ori cu satira proprie autorului. Primul articol, „Câteva păreri“, e un studiu estetic despre operele de artă. Al doile, „Politică și Cultură“ e o discuție politică. Urmează apoi o serie de articoli sociali, sub titlul colectiv de „Note risipite“. După aceea vine admirabila descriere a vizitei sale la castelul Julia Hașdău, pe care cu multă plăcere o reproducem în nri de acuma al foii noastre, ca și cetitorii noștri să se poată delectă în acea descriere plină de observațiuni fine și făcută cu colorii atât de vii. În sfârșit găsim o schiță intitulată „Între doue povețe“. Citirea întregului volum ofere cea mai plăcută impresiune, ca societatea unui om cu spirit. Acest numer dublu costă 60 bani.

Poesii populare din Basarabia. Nrul 138 al „Bibliotecii pentru toți“ din București conține sub titlul: „Suspine“ o culegere de poesii populare din Basarabia, adunate de George Madan, cu o prefață de George Coșbuc. Culegătorul ne explică pentru ce a dat culegerii sale titlul de „Suspine“. Pentru că n'a găsit titlu mai potrivit pentru poesii publicate. Sunt între ele și unele mai voioase; înse voioșia lor e, cum dice țeranul: ris cu plâns. Și nici nu se putea altfel. Ro-

mânii din Basarabia sunt, ne spune dsa, fără îndoială, cea mai nenorocită viață a neamului nostru; căci în cursul veacurilor au gemut sub jugul străin. Chiar astăzi ei duc jugul străin. Un Român din Basarabia riscă pentru cea mai inofensivă propagandă românească să fie trimis tocmai la marginile pământului; riscă să fie surghinuit și îngropat de enutul căzăcesc în ghițăriile Siberiei. Și nu pentru trei-parru ani, ci pe vecii vecilor. Românii din Basarabia n'au voie să deschidă o singură școală primară românească; n'au voie să scoată, fie sub censura cea mai draconică, o gazetă românească; n'au voie să tipărească măcar o carte bisericască în limba lor. Iată de ce dealurile și văile, codrii și câmpiile Basarabiei suspină și resună de jale și durere. Poesiile din culegerca aceasta mai au o particularitate, care se manifestează prin limba reprodușă întocmai cum se rostășește, care ofere mult material de studiu pentru folkloriști. Cee ce dă volumului o valoare deosebită, mai este prefața poetului nostru Coșbuc, plină de frumuseți idilice, prin care povestășe într'un mod fermecător cum se fac poesii populare. Volumul e dedicat dlui B. P. Hașdău. Editura librăriei Storck et Müller în București. Prețul 30 bani.

Discursurile politice ale dlui Take Ionescu. A apărut la București primul volum din „Discursurile Politice“ ale dlui Take Ionescu, ținute în anii de la 1886 și până la 1892, cu un apendice: Raportul asupra convenției consulare cu Germania. Fără a privi discursurile aceste din punctul de vedere al cutărui partid, ci numai ca opere de artă oratorică, constatăm cu cea mai deplină mulțumire, că ele atât ca fond, cât și ca formă, represintă o concepțiune artistică. Argumentațiune adâncă și izbitoare, o dicțiune eloquentă, vervă sprintenă și mai pe sus de toate o bogăție de spirit, sunt trăsăturile caracteristice ale lor. Cetitorul obiectiv va găsi în ele cea mai înaltă plăcere spirituală, și va recunoaște că autorul lor are toată stoffa ce distinge pe un orator mare. Volumul, tipărit frumos, conține 17 discursuri. Prețul 4 lei. Editura librăriei Storck et Müller în București.

Teatrul Național din București. Dl N. Burlănescu-Alin, colaboratorul nostru care iscăleşce Alin, a citit șilele aceste la Teatrul Național comedia sa originală țărănească în 3 acte, intitulată „Doue cumetre“. Comitetul a admis ca această piesă să se represinte în actuala stagiune.

Introducerea lucrărilor agricole în școală. A apărut la București, în edițiunea ministerului cultelor și a instrucțiunii publice, o broșură intitulată: „Raport asupra introducerii lucrărilor agricole la școala normală „Vasile Lupu“ din Iași, de I. Mitru, director provisoriu al școlii normale „Vasile Lupu“ din Iași“. Raportul de față, ne spune rezoluția ministerială, semnată de dl ministru Haret și publicată drept prefață, expune minunat de bine starea lucrurilor și cauzele cari fac ca învățătorul să fie străin între consătenii lui și un declasat. În prima linie se împune deci ca învățătorul să fie sătean el însuș și prin urmare să păstreze iubirea pământului și deprinderea de a-l lucra, ceea ce reclamă desvoltarea lucrărilor practice de agricultură, horticultură și celelalte accesorii, în școlile normale de învățători.

Concerte și reprezentații teatrale. *Corul de plugară din Cil*, comitatul Aradului, a dat acolo la 8/20 septembrie, cu ocaziunea conferenței de toamnă a reuniunii cercuale a învățătorilor protopopiatului Buteni, un concert și reprezentație teatrală în care s'au cântat compoziții

de L. Vidu, Adam și Stefu; s'a declamat o poezie de iu. Grozescu: s'a predat „Viăduțulmării“ de Alexandri, „Ciobanul din Ardeal“ de Iosif Vulcan și s'a jucat „Nunta țărăneasă“ comedie cu cântece de Alexandri. — *La Liged*, în comitatul Timișului, la 8/20 septembrie s'a serbat ruga, cu care ocaziune corul vocal gr. c. a cântat mai multe piese, sub conducerea preotului Corneliu Teaha.

C E E N O U ?

Șoiri personale. *Regina României* a fost numită de universitatea din Budapesta, pentru scrierile publicate sub pseudonimul Carmen Sylva, doctor onorar; o deputație va duce la București diploma. — *Pr. Ssa episcopul dr. Dimitrie Radu* vré să înființeze la Lugoj un internat de băieți; spre scopul acesta a și cumpărat acolo un edificiu. — *Dl Ioan Boroș*, fost paroc gr. c. în Zabran, iar în urmă secretar episcopesc la Lugoj, a fost numit canonic la capitul de acolo; noul canonic s'a născut la Caréi în 1850 și a scris mai multe lucrări teologice.

Inmormântarea lui Alexandru Roman s'a făcut în S. Sebeș la 29 septembrie, luând parte lume multă. Coșciugul a fost acoperit de cununi, printre cari afară de a soției și a fratelui, s'a remarcat a Academiei Române „Neuitatului ei membru“, a junimei studioase din Budapesta și din Cluș, a Românilor din Sebeș și Lugoj. Au sosit la vr'o 60 de depeșe de condolență. Academia Română: „Cu adâncă durere am luat la cunoștință pierderea soțului dvoastre, membru al academiei de la întemeierea ei; ne rugăm să primiți expresiunea simțimentelor noastre de profundă mâhnire, împreună cu condolențele academiei. Subscriși: președinte: Crețulescu, secretar: Sturdza.* Mitropolitul Mihályi: „Pătruns de adâncă durere particip la cazul lugubru al morții profesorului de universitate Alexandru Roman. Fie-i țărina ușoară și memoria binecuvântată“. Mitropolitul Miron Romanul: „Pătruns de durere pentru moartea iubitului vostru soț, eruditului bărbat al națiunii și bunului meu amic, rog pe Dumnezeu să ne mângâie în aceasta mare pierdere“. Din mulțimea de depeșe, mai amintim cele sosite din Oradea-mare, Sibiu, Brașov, Cluș, Arad, Blaș, Bogșa, Viena, Budapesta, Deva etc. A oficiat vicarul I. M. Moldovan din Blaș, asistat de alți patru preoți; cântând profesorul de cant din Blaș, dl Ionaș. Cuvântarea funebrală a fost rostită de dl dr. Victor Smigelski, apoi protopopul Dobrescu a luat ramas bun în numele reposatului. La mormânt, în numele Academiei Române a vorbit colegul seu dl I. M. Moldovan; apoi, în numele tinerimei studioase din Budapesta, dl Nicolae Puican, student în filosofie; iar, în numele tinerimei universitare din Cluș dl Emil Sabo, student în teologie și filosofie. După aceste, coșciugul s'a așezat în criptă, urmat de durerile tuturor. În vezi amintirea lui!

Palatul Universității din Iași ce se va inaugura la 28 octombrie v., e un vast labirint compus din 35 camere, executat cu multă măiestrie de cunoscătorii anteprenori italieni Giuseppe Troli și Carlo Scolari. Adevăratele podoabe ale universității sunt biblioteca și aula, care ambele rivalizează în privința frumuseței. Biblioteca e o sală lungă cât ține fațada universității din spre strada Carol și are din giur împregiur doue

rënduri de dulapuri. În mijlocul salei sânt decc mese pentru citit, cu câte patru locuri fie-care și decc pupitre de scris, tot cu patru locuri. Pafionul constituie o adevărată lucrare de artă. Aula întrece în frumusețe biblioteca, o rotundă colosală, care ar pute conține peste 500 persoane. Pe marginea plafonului e pictată o alegorie; în centrul tablourilor pe un tron stă o fecioară în haine albe cu o ramură de măslein în mână represintând știința; la picioarele tronului stă regele îmbrăcat în purpură. De giur împregiurul Științei vin să i se închine Religia, Justiția, Astronomia, Poesia, Magia, Medicina, etc. În mijlocul plafonului sânt pietate într'un cerc figurele celor care și-au dat obolul pentru știință, ale lui: Nicolae Suțu, Petre Cămpineanu, Papiu Ilarian, Ion Ghica, drul Cibaic, Damaschin Bojinca, C. Săulescu, Ion Pop, Gergore Cobălcescu și Simion Bărnuț.

Doliul Academiei Române. Vinerea trecută Academia Română avënd să țină ședința săptămânală, președintele arată moartea regretatului Alexandru Roman, unul din cei mai vechi membri ai Academiei și făcând elogiul activității sale. Academia ridică ședința drept semn de doliu.

Statua lui Alexandru Lahovari. Comitetul pentru ridicarea statuei regretatului Alexandru Lahovari a semnat contractul cu d. Mercie, celebrul statuar din Paris, membru al institutului, pentru executarea monumentului care va fi în bronz și în întregul seu se va compune din trei figuri: Statua lui Al. Lahovari e în mărime de doi metri și 80 cm. pe un pedestal de marmoră; iar la soclu are doue figuri alegorice, una represintând România și cealaltă bătălia Danubiu, amândouă în bronz și în mărime de 3 metri și 50 cm. înălțându-și privirile către nemucitorul orator. Lucrarea va costă 100.000 lei.

Țiaristii români invitați la Budapesta. Relativ la notița noastră de sub titlul acesta din nr. trecut, avem să facem îndreptarea aflată mai târziu, că nici un țiar românesc din capitala României n'a acceptat invitațiunea reuniunilor țiaristilor maghiari din Budapesta. Acolo li s'a pregălit un banchet, dar la acela nu s'a presintat nici un țiarist român, ci numai redactorul unui țiar german, Pavlosky. Astfel banchetul a fost transformat într'un banchet omagial pentru părechia regală română.

Călințarul săptămânei.

Dumineca (XVII) Rvangelia 1 dela Luca, c. d. gl. 8 a iav. 6.			
Zia sept.	Călințarul vechiu	Călinț. nou	Sorele
Dumineca 28	Mart. Chariton	10 Analia	6 3 5 0
Luni 29	Cav. Chiriac	11 Burchard	6 5 5 58
Marti 30	Mart. Grigorie	12 Maxmilan	6 5 5 56
Mercuri 1	Apost. Anania	13 Eduard	6 8 4 54
Joi 2	Cipr. și Iustina	14 Calist	6 10 4 51
Vineri 3	S. Mart. Dionisie	15 Teresia	6 12 4 49
Sămbătă 4	Mart. Ieroteiu	16 Gallus	6 14 4 47

Treiluniul Iulio—septembre se incheie cu nr. acesta. Rugăm pe abonanții nostri să-și innoiască de timpuriu abonamentele.

Numere de probă trimitem cu plăcere; dar apoi nu expediam foaia, decât numai a-celora cari ne-o cer.

Proprietar, redactor respunțător și editor: **IOSIF VULCAN.** (STRADA ALDĂS NR. 296 b.)